

گیاه داروئی آویشن

زراعت و کاربردها

نگارندگان:

لیلی صفایی

داود افیونی

اعضاء هیئت علمی

مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی اصفهان

سرشناسیه	صغایی لیلی
عنوان و نام پدیدآور	گیاه داروئی آویشن: پراعت و کاربردها/ نگارندگان لیلی صفایی، داود افیونی.
مشخصات نشر	اصفهان: مروج، ۱۳۹۱.
مشخصات ظاهری	۱۶۰ ص.؛ تصویر جثسی رنگی.؛ جدول.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۵۰۸۸-۲۶-۷
وضعیت فهرست	فیا
نویسی	
یادداشت	کتابنامه: ص ۱۳۱-۱۶۰
موضوع	آویشن
موضوع	گیاهان داروئی
موضوع	گناه‌درمائی
شناسه افزوده	افیونی، داود
رده بندی کنگره	۳۵۱.۳۹۱ ۱۳۹۱ ص ۷/۸
رده بندی دیویی	۶۲/۵۸۱
شماره کتابشناسی	۳۶۵۸۹۲۲
ملی	
تاریخ درخواست	۱۳۹۰/۱۱/۱۵
تاریخ پاسخگویی	۱۳۹۰/۱۱/۱۸
کد بیکری	۳۶۵۶۲۲۲

نام کتاب: گیاه داروئی آویشن (زراعت و کاربردها)

نویسنده: لیلی صفائی، داود افیونی

طرح جلد: غلام حسین نصوحی

ناشر: انتشارات نصوح ۰۹۱۳۳۱۱۹۲۴۰ Em:pub_nosoo@yahoo.com

چاپ/ صحافی: رضوی

نوبت چاپ: اول- چهار ۱۳۹۱

تعداد صفحه و قطع: ۱۶۰ صفحه، رقعی

ضارگان: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۶۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۰۸۸-۲۶-۷

فهرست

پیشگفتار

فصل ۱ کلیات ۱۳

۱-۱ تاریخچه ۱۳

۱-۲ انتشار جغرافیایی و اهمیت اقتصادی ۱۵

فصل ۲ مشخصات گیاهشناسی ۱۷

۲-۱ گیاهشناسی تیره نعناع ۱۷

۲-۲ گیاهشناسی جنس آویشن ۲۱

۲-۳ مشخصات گونه های آویشن انحصاری ایران ۲۵

۲-۳-۱ آویشن دنا ۲۵

۲-۳-۲ آویشن ایرانی ۲۷

۲-۳-۳ آویشن مرندی ۲۸

۲-۳-۴ آویشن سرنیزه ای ۲۹

۲-۴ مشخصات مورفولوژیک آویشن باغی ۳۰

فصل ۳ مشخصات سیتوژنتیکی ۳۳

فصل ۴ مشخصات فیتوشیمیایی ۳۷

۴-۱ اندام دارویی ۳۷

۴-۲ ماده موثره ۳۸

۴-۳ روش تهیه اسانس ۳۹

۴-۳-۱ روش تقطیر با آب ۳۹

- ۴۲ ۴-۳-۲- روش تقطیر با آب و بخار
- ۴۲ ۴-۳-۳- روش تقطیر با بخار آب مستقیم
- ۴۳ ۴-۴- جداسازی و تشخیص مواد موثره اسانس
- ۴۵ ۴-۵- ترکیبات شیمیایی اسانس
- ۴۹ ۴-۶- خصوصیات برخی از ترکیبات اصلی اسانس
- ۵۰ ۴-۶-۱- تیمول
- ۵۱ ۴-۶-۲- کارواکرول
- ۵۱ ۴-۶-۳- پاراسیمین
- ۵۲ ۴-۶-۴- گالاتریپین
- ۵۲ ۴-۶-۵- بورنئول
- ۵۳ ۴-۶-۶- ۱۸- سینئول

فصل ۵ مصارف آویشن

- ۵۵ ۵-۱- مصرف دارویی
- ۵۵ ۵-۱-۱- مصرف سنتی
- ۵۶ ۵-۱-۲- مصرف در صنعت داروسازی
- ۶۰ ۵-۲- مصرف غذایی و آرایشی
- ۶۶ ۵-۳- مصرف دامپزشکی
- ۶۸ ۵-۴- مصرف صنعتی

فصل ۶ عوامل محیطی موثر بر رشد و عملکرد

- ۷۳ ۶-۱- نور
- ۷۴

۷۶	۶-۲ آب
۷۷	۶-۳ دما
۷۹	۶-۴ خاک
۷۹	۱-۶-۴-۶-۴-۱ ویژگی های خاک
۸۰	۲-۶-۴-۶-۴-۲ مواد غذایی موجود در خاک
۸۶	۳-۶-۴-۶-۴-۳ شوری آب و خاک
۸۹	۵-۶-۴-۶-۴-۵ ارتفاع از سطح دریا
۹۳	فصل ۷ فنولوژی
۱۰۱	فصل ۸ کاشت
۱۰۱	۱-۸-۱ جوانه زنی بذر
۱۰۴	۲-۸-۲ تاریخ کاشت
۱۰۵	۳-۸-۳ روش کاشت
۱۱۰	۴-۸-۴ تناوب کاشت
۱۱۱	فصل ۹ داشت
۱۱۱	۱-۹-۱ مواد و عناصر غذایی مورد نیاز
۱۱۶	۲-۹-۲ آبیاری
۱۱۷	۳-۹-۳ آفات
۱۲۰	۴-۹-۴ علف کش ها
۱۲۳	فصل ۱۰ برداشت
۱۳۱	فصل ۱۱ مروری بر چند نسخه گیاهی حاوی آویشن

۱۳۱	۱۱-۱ نسخه اول
۱۳۲	۱۱-۲ نسخه دوم
۱۳۲	۱۱-۳ نسخه سوم
۱۳۳	۱۱-۴ نسخه چهارم
۱۳۴	۱۱-۵ نسخه پنجم
۱۳۴	۱۱-۶ نسخه ششم
۱۳۵	۱۱-۷ نسخه هفتم
۱۳۵	۱۱-۸ نسخه هشتم
۱۳۶	۱۱-۹ نسخه نهم
۱۳۶	۱۱-۱۰ نسخه دهم
۱۳۷	۱۱-۱۱ نسخه یازدهم
۱۳۷	۱۱-۱۲ نسخه دوازدهم
۱۳۸	۱۱-۱۳ نسخه سیزدهم
۱۳۸	۱۱-۱۴ نسخه چهاردهم
۱۳۹	۱۱-۱۵ نسخه پانزدهم
۱۴۰	۱۱-۱۶ نسخه شانزدهم
۱۴۰	۱۱-۱۷ نسخه هفدهم
۱۴۱	۱۱-۱۸ نسخه هجدهم
۱۴۲	۱۱-۱۹ نسخه نوزدهم
۱۴۳	

پیش گفتار

گیاهان دارویی در تأمین بهداشت و سلامتی جوامع از لحاظ درمان و پیشگیری از بیماری‌ها از ارزش و اهمیت خاصی برخوردار بوده و هستند. این بخش از منابع طبیعی قدمتی همپای بشر داشته و یکی از مهمترین منابع تأمین غذایی و دارویی در طول نسل‌ها بوده است. از نقطه نظر تاریخی، گیاهان اهمیت فراوانی در توسعه جوامع داشته اند و تحقیقات وسیعی برای یافتن فرآورده‌ها و مواد طبیعی دارویی گیاهی در طول تاریخ انجام شده است. اما نکته حائز اهمیت اینجاست که تنها کمتر از ۱۰ درصد از مجموع ۲۵۰۰۰ گونه گیاهی جهان برای بیش از یک عملکرد زیست شناختی، غذایی و مورد استفاده قرار گرفته‌اند (بی نام، ۲۰۰۳). در حال حاضر، ۱۵ درصد از داروهای موجود، منشأ گیاهی داشته و ۱۲ درصد داروها نیز از منابع میکروبی ساخته شده‌اند (بی نام، ۲۰۰۳). پتانسیل تولید داروهای گیاهی در طبیعت بسیار بالاست. برای نمونه گفته میشود که ۱۲۵۰۰۰ گونه گیاه دارویی در جنگل‌های استوایی جهان یافت می‌گردد. ارزش

اقتصادی و تجاری گیاهان دارویی فوق العاده زیاد است. در بعضی آمارها ارزش تجارت جهانی گیاهان دارویی بالغ بر ۴۳ میلیارد دلار در سال برآورد شده و طی آمار منتشره در اینترنت، فروش فرآورده های گیاهی در سال ۱۹۹۷ بالغ بر ۲۴/۳ میلیارد دلار آمریکا بوده است. گرایش عمومی جوامع به استفاده از داروها و درمان های گیاهی و به طور کلی فرآورده های طبیعی، به ویژه در طی سال های اخیر رو به افزایش بوده و مهمترین علل آن، اثبات اثرات مخرب و جانبی داروهای شیمیایی از یک طرف و ایجاد آلودگی های زیست محیطی که کره زمین را تهدید میکند از سوی دیگر می باشد. به عنوان مثال بیش از ۶۰ درصد مردم آلمان و بلژیک و ۷۴ درصد انگلیسی ها تمایل به استفاده از درمان های طبیعی گیاهی دارند (Grundwald & Buttel, 1996). ضمن اینکه طبق آمار سازمان بهداشت جهانی بالغ بر ۸۰ درصد مردم جهان به ویژه در کشورهای در حال توسعه و نواحی فقیر و دور افتاده، عمده ترین نیازهای درمانی خود را از گیاهان دارویی تأمین می کنند (بی نام، ۲۰۰۳). ایران با برخورداری از سابقه تاریخی درخشان در طب و استعدادهای بالقوه جغرافیایی، اقلیمی (۱۱ اقلیم از ۱۳ اقلیم جهانی)، دامنه تغییرات درجه حرارت روزانه (۵۰ درجه سانتی گراد) ۳۰۰ روز آفتابی در سال، شرایط متفاوت اکولوژیکی و تنوع و غنای گونه های گیاهی (بیش از ۸۵۰۰ گونه که ۱۰ تا ۱۵ درصد آن دارویی هستند) را در خود جای داده است. ولی متأسفانه در زمینه های

مربوط به کشت و صنعت گیاهان دارویی دهها برابر کمتر از کشور کوچکی چون مجارستان فعال است و سالانه تنها ۰/۳ تا ۱ درصد داروهای مصرفی خود را از طریق گیاهان دارویی تامین می نماید. در همین راستا سالانه حدود ۵۰۰ میلیون دلار ارز یعنی ۳ میلیارد تومان از بودجه عمومی کشور برای تامین دارو و یارانه آشکار و پنهان آن هزینه می شود (محمدی گلرنگ، ۱۳۸۰).

گیاه دارویی آویشن یکی از گیاهان مهم دارویی ایران می باشد که به لحاظ کاربرد فراوان در صنایع دارویی و غذایی، جایگاه ویژه ای را در بین گیاهان دارویی در سطح تجارت بین الملل داراست. این گیاه در کشور ما دارای ۱۸ گونه بوده که دارای فرم های رویشی و زایشی و ترکیبات اسانس متفاوت می باشند. عملکرد اندام هوایی و اسانس این گیاه به مقدار زیادی تحت تاثیر حاصلخیز کنندگان خاک، زمان برداشت، گونه و مسائل به زراعی متعددی است. از آنجا که اولین قدم در تولید گیاهانی با عملکرد کمی و کیفی مناسب، آشنایی کامل با خصوصیات گیاه و نیازهای اصلی آن می باشد و با توجه به اینکه در چند سال اخیر رویکرد به سوی تولید و مصرف این گیاه در بین علاقمندان گیاهان دارویی افزایش یافته است، بر آن شدیم که کتاب حاضر را به منظور آشنایی بیشتر همگان تهیه نماییم. کتاب حاضر در یازده فصل تنظیم شده است. در فصل های اول تا چهارم به معرفی گیاه از جنبه های گیاهشناسی،

سیئورژنتیکی و فیتوشیمیایی پرداخته شده است. فصل پنجم به مصارف دارویی گیاه اختصاص دارد. در فصول ششم تا دهم به مسائل اکولوژیکی گیاه و عملیات زراعی و در فصل یازدهم به تعدادی از نسخه های درمانی حاوی گیاه اشاره شده است. امیدواریم که خوانندگان با انتقادات و پیشنهادات خود امکان غنای بیشتر کتاب را در چاپ های بعدی فراهم نمایند.

در پایان وظیفه خود می دانیم که از جناب آقای دکتر سعید دوازده امامی که ویراستاری علمی و ادبی این اثر را عهده دار شدند تشکر نماییم. همچنین از جناب آقای دکتر شریفی عاشورآبادی دانشیار محترم موسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور که مقدمات لازم جهت آشنایی و کار بر روی این گیاه را برای نگارندگان فراهم آوردند کمال تشکر و سپاسگزاری را داریم. از جناب آقای مهندس نصوحی به جهت انجام امور مربوط به نشر کتاب صمیمانه تشکر می کنیم.